

VAN ZOYS TOT SOEST

Tijdschrift van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg

INHOUDSOPGAVE

	pag
• Voorwoord van de redactie	3
• Berichten van het bestuur	4
• Brievengaarders in Soesterberg	6
• Humanitair Van der Huchtonderwijs	18
• De kleding van het Soester gilde door de eeuwen heen	32
• Rijwielhandel Joh. Vervat uit Soestdijk	40
• Straatpraat	42
• De Schellebellen en Paula van Alphen	44
• Terugblik op vorige nummers	47
• HVS fietstocht op 8 juli 2017	50

Secretariaat:	Steenhoffstraat 46 - 3764 BM Soest - info@hvsoest.nl - www.hvsoest.nl		
Interim-voorzitter:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Vice voorzitter:	Ton Hartman	ton.hartman@telfort.nl	035-6228399
Secretaris:	Johan van 't Klooster	jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester:	Patrick Kuijpers	pkuijpers@deloitte.nl	035-6013060
Overige leden:	Rob van Es	r.ves@hccnet.nl	035-6022944
	Paul Verhoeven	pgdjverhoeven@gmail.com	06-16708948

Omslagfoto De 'eerste' Van der Huchtschool, toen nog Engendaalschool geheten op Bosstraat 16. Opgericht op 2 september 1913. Foto omstreeks 1920.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

Iets later dan u gewend bent ontvangt u de najaarseditie van dit blad, de reden treft u in dezelfde envelop aan. Voor ons als redactie een lustrumnummer, in de huidige samenstelling hebben we nu vijf jaar lang de redactiewerkzaamheden verzorgd. Voor mij een mooi moment om het 'hoofdredacteurschap' te beëindigen, dit omdat ik graag meer tijd wil steken in het boek "Soest en Soesterberg in de negentiende eeuw". Graag wil ik Dick van Fulpen en Piet van Elteren danken voor het redigeren van alle teksten.

Jan de Mos heeft over de Post en alles wat daarmee samenhangt betreffende Soesterberg een mooi artikel geschreven, het zou mooi zijn als iemand voor Soest dat ook nog eens oppakt. Over de scholen en onderwijs in Soest is al meer geschreven in dit blad, maar nu heeft de heer Douwe van der Meulen ook het ontstaan van de "Van der Huchtscholen" op schrift gesteld. In dit blad heeft de heer Walter H.A. Klein (1913-1991) ook al het een en ander opgetekend over het 'Van der Hucht onderwijs' maar dat zal bij de meesten al in vergetelheid geraakt zijn. Beide heren kennen de school van binnenuit, ze waren daar onderwijzer.

Decoratieve slagboom op de Bosstraat 12-14.

Aan het begin van de Van der Huchtlaan staat nu als decoratie een slagboom met de tekst “v/h Buitenplaats Vredenhof anno 1908”, gewaagd en verwarrend om toen het ruim bemeten nieuwe huis (nu Bosstraat 12-14) – maar toch zeker geen echte buitenplaats – die naam te geven. Toen stond er namelijk aan de Vredenhofstraat een echte buitenplaats Vredenhof waar burgemeester Grothe en zijn echtgenote woonden.

Mede dankzij het prachtige weer op 3 september is het hoogtepunt van het Landjuweel – de ontvangst van ongeveer 120 andere gilden – vlekkeloos verlopen. Over de kleding van het Soester Groot Gaesbeeker Gilde heeft René van Hal een artikel geschreven. Een kort artikeltje over rijwielhandel Vervat bracht wat jeugdherinneringen bij de mederedactieleden boven, Piet kon zich deze reclame slogan nog herinneren: “koop nu voor uw schat een wagen van Vervat”. Met ‘wagen’ werd geen auto maar kinderwagen bedoeld. Bijna iedereen kan zich het televisieprogramma “De Fabeltjeskrant” uit eind jaren 60 en begin jaren 70 van de vorige eeuw wel herinneren. De openingstune was het liedje “Hallo meneer de Uil” dat ingezongen is met medewerking van kinderkoor “De Schellebellen” uit Soest, meer daarover in het artikel van Marijke Verlaan-van Dorresteyn. Verder wat wisselend verschijnende rubrieken.

BERICHTEN VAN HET BESTUUR

Rabobank Clubkas Campagne - Onze vereniging doet mee aan deze actie, als doel voor de mogelijke sponsorgelden is onze toekomstige uitgave van het boek “Soest en Soesterberg in de negentiende eeuw” aangemeld. De eeuw waar soms nogal laatdunkend over gedacht wordt, want bijna iedereen zou analfabeet geweest zijn. Nu terugkijkend zien we dat bijvoorbeeld de infrastructuur zijn grondslag in die tijd vond. Verloren gegane cultuur kunnen we dankzij de toen al bestaande fotografie weerzien: vader en zoon Ebbenhorst waren als fotografen hun tijd al vooruit.

Leden van de Rabobank Amersfoort Eemland kunnen binnenkort stemmen op enkele organisaties in de regio. Wij hopen natuurlijk dat onze leden en sympathisanten ook op ons willen stemmen!

Rogge oogsten bij De Windhond - Op uitnodiging van Stichting De Windhond waren we present met wat informatiemateriaal. Het roggemaaien met zicht en mathaak was eigenlijk niet mogelijk, er stonden nog maar enkele halmen. De demonstraties dorsen door de Woudenbergse “Vlegelmutsen” en de combine waren wel geslaagd.

Ledenbestand - Voor zover ons bekend zijn overleden onze leden de heer Philip C.J. Swinkels op 93 jarige leeftijd en mevrouw Gonnie Hoogeweg-Dooijeweerd op 73 jarige leeftijd. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verdriet te dragen. Nieuwe leden mochten we ook verwelkomen: familie Van den Berg, de heer A. Dirkse, mevr. L. Hartman en mevr. J. Hartman.

Straatnaamgeving - De heer Bram van Doorn, beheerder van de Basis Registratie Adressen en Gebouwen, onderdeel van de afdeling Proces- en Informatie Management van de gemeente Soest, heeft de Historische Vereniging Soest/Soesterberg benaderd of zij bereid zijn advies betreffende nieuwe straatnamen te geven. Voor Soesterberg zal de heer Jan de Mos en voor Soest Ton Hartman het aanspreekpunt zijn.

Cultuurhistorische waardekaarten - Het afgelopen seizoen heeft de gemeente Soest verschillende avonden georganiseerd over ons Culturele Erfgoed en hoe dat te behouden. Bekende Soester historici, mede vanuit onze vereniging aangezocht, hebben inleidingen gehouden met aanbevelingen wat zichtbaar en behouden moet blijven. Naar aanleiding daarvan zijn ‘Cultuurhistorische Inspiratiekaarten’ verschenen voor een vijftal deelgebieden: Soesterberg, De Soester Eng, Kerkpad, Kerkebuurt en De Birkt, Bos-, duin- en heidegebieden, Rijksstraatweg. Jammer is wel dat er enkele cruciale fouten in deze kaarten gemaakt zijn, misschien heeft het ingehuurde projectbureau toch iets te weinig affiniteit met Soest. Het nadeel van de opsplitsing in deelgebieden is dat inwoners buiten de kernzones er te weinig bij betrokken worden en de vrijblijvendheid van het geheel. Frustrerend is ook om te merken dat wat in het verleden met gemeenschapsgeld is opgebouwd, namelijk de website “www.soestopdekaart.nl”, niet goed genoeg bevonden wordt om de monumenten blijvend te presenteren.

BRIEVENGAARDERS IN SOESTERBERG

Door Jan de Mos

Het overbrengen van berichten is van alle tijden en tot 1799 een particuliere aangelegenheid. Toen werd de post in Nederland nationaal verklaard en sindsdien bezorgd door PostNL en haar rechtsvoorgangers. In het begin concentreerde het nationale postverkeer zich voornamelijk in Holland, want de verbindingen met de rest van Nederland en het platteland waren nog beperkt. Daarbuiten werd de post daarom, ondanks de nationalisering, nog steeds door particulieren bezorgd. Met de uitbreiding van alle middelen van transport kwam daar pas in de 19e eeuw verandering in. Voor een betere regulering werd in 1850 naar Engels voorbeeld de Postwet ingevoerd. Maar Soesterberg kreeg al in 1847 een bestelhuis met onderwijzer Moesveld als eerste brievengaarder. Een overzicht van 100 jaar posteriej in Soesterberg.

Historie van de post

Eeuwenlang werd post te voet of te paard door boodschappers afgeleverd, soms wachtend op een antwoord om direct mee terug te nemen. In de 17e eeuw ontstond de functie van Postmeester. Het postmeesterschap was geen beroep voor 'Jan met de pet'. Je moest uit een familie van aanzien komen, over geld beschikken voor de borgsom en goed kunnen lezen en schrijven. De postmeester kon één of meer personen aanstellen om in zijn plaats de Posterij waar te nemen. Porto moest bij aflevering worden betaald aan de postmeester. De bode liep van stad naar stad met de post onder zijn arm. Hij leverde de post af bij bestellers, die deze daarna bij geadresseerden bezorgden. In de 18e eeuw was dit de voornaamste manier van posttransport. Daarna kwam het vervoer te paard (postiljon), geregelde diensten per paard en wagen (postkoets, de koetsier werd ook wel postiljon genoemd), gevolgd door beurtschippers, de posttrein, zeepost per boot, de auto en het vliegtuig. Nu wordt de traditionele briefpost steeds meer vervangen door het bliksemsnelle elektronisch berichtenverkeer.

Afb. 1 Postiljon met posthoorn

Afb. 2 Voorbeeld postkoets 1830.

Op 15 januari 1799, werden de Posterijen nationaal verklaard. Het doel was om een uitgebreider netwerk van postkantoren organiseren. Snel ging dit niet, pas in 1803 trad dit besluit in werking. Ook daarna geloofde men het wel. Waren er in 1816 in Nederland 81 postkantoren, in 1849 bedroeg dit aantal pas 94. De bestelling van brieven liet veel te wensen over. Verzending was alleen kosteloos naar plaatsen waar een kantoor was gevestigd. Op elke andere plaats werd een bestelgeld gevraagd van 2,5 cent voor de kom en zelfs meer voor de buitenwijken op grotere afstand.

Afb. 3 Eerste postzegels 1851

Naar voorbeeld van de Engelse posterijen werd in 1850 de Postwet ingevoerd. Het aantal postkantoren in de grote plaatsen steeg tot 120. Op 27 december 1851 verschenen de eerste postzegels van Nederland,

ongetand, met de beeldenaar van koning Willem III en profiel in de waarden 5, 10 en 15 cent. Deze postzegels waren geldig vanaf 1 januari 1852. Dit is de eerste emissie in Nederland. Met de invoering van de postzegel verdween het betalen bij aflevering van een brief.

Hulpkantoren en Brievengarders

De eerste hulppostkantoren verschenen in 1850. De kantoorhouder werd in die tijd als brievengarder aangesteld en kreeg de verplichting "het

kantoor te houden in een afzonderlijk daartoe ingerigt vertrek, inwendig niet voor huisgenooten of vreemden toegankelijk”. Dit ‘kantoor’ moet men niet te letterlijk nemen. Vaak was het niet meer dan een uitgebroken bedstee waar in het schot een luikje was gezaagd om als loket te dienen.

De brievenaarder was als beheerder van een hulppostkantoor verantwoordelijk voor de inzameling en de distributie van brieven en andere poststukken. Hij werd aangesteld en betaald door de gemeente. De aflevering van de stukken werd gedaan door de brievenbesteller (postbode). Het inzamelen van te verzenden post was aanvankelijk geen dagtaak en de functie van brievenaarder werd dan ook meestal gecombineerd met een ander beroep. Pas tegen het eind van de 19e eeuw nam het briefverkeer zodanig toe dat er ook brievenaarders waren zonder extra inkomsten.

Het eerste hulpkantoor in Soesterberg

Soesterberg was er al vroeg bij. Al in 1847 werd er een distributiekantoor gevestigd: “Bij besluit van Z.E. den Minister van Financiën zal met 1. October aanstaande te Soesterberg, gelegen tusschen Utrecht en Amersfoort, een Distributie-Postkantoor worden opgerigt.” In 1848 werd dit bestelhuis officieel geopend, in de eerste jaren vooral voor de hier gelegerde militairen tijdens de grote zomeroefeningen op het Kamp bij Zeist. Tot eerste brievenaarder werd L.T. Moesveld aangesteld. Lambertus Theodorus Moesveld was de in december 1836 aangestelde hoofdonderwijzer van het eerste bijschooltje in Soesterberg. Voor hem was het dus een bijbaantje, in zijn toch al krappe dienstwoning bij het schooltje of wellicht gebruikte hij het klaslokaaltje na schooltijd daarvoor. In 1852 promoveerde het bestelhuis tot het eerste hulpkantoor: “Z. Exc. de minister van financiën heeft, bij resolutie van 31 December 1852, het bestelhuis der brievenposterij te Soesterberg in een hulpkantoor veranderd, en tot brievenaarder aldaar aangesteld L.T. Moesveld.” In 1853 werd er op het kamp ook een tent als veldpost ingericht, die bleef er vele jaren.

*Afb. 4 Poststempel
Kamp bij Zeist, 1853*

Brievengarders familie te Kolsté

Moesveld bleef van 1847 tot 1864 de eerste brievengarder. Daarna werd zijn taak overgenomen door J.W. te Kolsté, de eerste zelfstandige brievengarder. Jan Willem te Kolsté werd geboren op 14 februari 1817 te Miste-Winterswijk, zoon van Hermanus te Kolsté en Berendina Bruggers. Hij is op 8 februari 1843 te Amersfoort getrouwd met Helena Maria van Nieuwenhuizen. De naam Te Kolsté is afgeleid van de erve Kolstede in de gemeente Aalten. Zijn vader was landbouwer maar hij koos na een goede opleiding voor een carrière bij de post. Al vanaf 1837 was hij postrijder, eerst in Amersfoort daarna in Utrecht. Vrijwel zeker te paard, achter de naam bij enkele dopen van zijn kinderen staat als naam: te Kolste(e) Postiljon. In Soesterberg promoveerde hij van postrijder naar brievengarder. Hij ging waarschijnlijk wonen aan de toenmalige Amersfoortschestraat 2 (huidige Banningstraat)/hoek Kampweg, met kantoor aan huis. Dat was op de hoek van het vak aan de Wegh der Weegen met daarop de hofstede Bloemheuvel.

Afb. 5 Kijkend vanaf de huidige Rademakerstraat naar de Banningstraat, links pension Nellystein (nu Marechausseekazerne) Amersfoortschestraat 1, rechts stond het postkantoor op Amersfoortschestraat 2/hoek Kampweg (nu monument De Vleugel) met wellicht ook de brievengarder Kolsté bij de hondenwagen.

Om onduidelijkheid over de postbezorging bij het Kamp bij Zeist weg te nemen, werd in 1873 het volgende vermeld: “De Minister van Oorlog brengt ter kennis van belanghebbenden dat, aangezien het hulpkantoor der brievenposterij te Soesterberg dichter bij het Kamp bij Zeist is gelegen dan eenig ander kantoor der post, eene spoedige bezorging der voor die legerplaats bestemde brieven bevorderd wordt door op het adres de woorden ‘bij Soesterberg’ te plaatsen.”

In 1889 vierde J.W. te Kolsté zijn zilveren jubileum in Soesterberg: “Onze brievingaarder, de heer J.W. te Kolste, vierde deze week het feest zijner 25jarige werkzaamheid op deze plaats. Als blijk van waardeering zijner stipte en ijverige plichtsvervulling ontving hij vele, ook stoffelijke bewijzen van deelneming, zoo van hier als van elders. Mogen den krassen grijsaard die reeds 51 jaren in den dienst der posterijen doorbracht, nog vele jaren geschonken worden om zich met denzelfden ijver aan zijn ambt te blijven wijden!” Jan Willem te Kolsté is op 27 juni 1895 overleden te Soesterberg.

De oudste zoon van Jan Willem te Kolsté, Hermanus te Kolsté, geboren 20 oktober 1844 te Utrecht, werd in Soesterberg aangesteld als postbode. Hij trouwde op 5 april 1871 te Utrecht met Drika Gesina Kagenaar, dochter van Dirk Kagenaar en Margaretha Elisabeth

Afb. 6 Hermanus te Kolsté.

Terscheggel. Hij volgde in 1895 zijn vader op als brievingaarder. In oktober 1897 werd Hermanus benoemd tot secretaris van de Bond van de Post, afdeling Amersfoort. Hun zoon Hermanus te Kolsté jr. (1872) was actief als lokaal en regionaal bestuurslid van de Christelijke Jongelings Vereeniging (1897). Hij schreef vanaf 1895 ook feuilletons in de Weekbode (Zeist), o.a.: “Een schets uit het leven” en “In de wachtkamer van den dokter”. Hij trouwde op 15 juni 1899 te Zeist met Wilhelmina Lodder (26 jaar), dochter van Hendrik Lodder en Mechtelina van de Kraats. Als postbode werd hij per 1 november 1899 overgeplaatst naar het postkantoor in Utrecht. Een andere zoon van Hermanus, Jan Willem (1874-

1939) werd een topschaker en schaakjournalist. Hij werd in de biografie van Max Euwe omschreven als zijn felste tegenstander.

Een andere zoon van Jan Willem ging ook bij de post werken: Bernardus Marinus te Kolsté, geboren 20 december 1859 te Utrecht. Hij trouwde op 20 oktober 1894 te Soest met Jaantje Johanna Cornelia Carelse, dochter van Willem Carelse en Lena de Roos. Bernardus Marinus was vanaf 1882 postbode, vanaf 1909 houder van het hulppostkantoor Huis ter Heide, eerst aan de Bergweg te Zeist kort daarna aan de Prins Alexanderweg, waar hij in september 1912 zijn 30-jarig jubileum vierde. Daar zou hij lang blijven: in 1922 vierde hij er zijn 40-jarig jubileum. Zijn zoon Jan Willem te Kolsté (1895) ging in 1912 ook bij de post werken, als kantoorbediende op het Post- en Telegraafkantoor 2e Dorpsstraat Zeist.

Zoon Jan Willem te Kolsté jr. (1850) vertrok na zijn huwelijk in 1875 als hulponderwijzer naar Serang (Bantam) in Nederlands Indië. Niet alle zonen hadden een onberispelijk gedrag, zoals blijkt uit het Utrechts Nieuwsblad van 1 mei 1894: "Aangaande den in Utrecht zich in hechtenis bevindenden postbeambte t. K. deelt men aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant mede, dat het onderzoek in zijn zaak veel tijd vordert, omdat de verduistering door middel van reeds voor postpakketten gebruikte postwissels van geruimen rijd moet dagteekenen en over een betrekkelijk aanzienlijk bedrag loopt. De man, die van zijn vrouw gescheiden leeft en geen zeer gunstig verleden moet achter zich hebben, zou, naar men zegt, door zijn eigen zoontje, op een oogenblik dat hij dit weder mishandelde, verraden zijn. Reeds vóór eenigen tijd is verlenging zijner voorloopige hechtenis aangevraagd en door de rechtbank toegestaan. De verdachte is een zoon van een vroegeren brievengaarder te Soesterberg en heeft reeds sedert jaren, o, a. als brievenbesteller, in Utrecht dienst bij de posterijen gedaan." Het zwarte schaap van de familie zou Cornelis te Kolsté kunnen zijn (1848-1929), getrouwd met Johanna Catharina de Neut. Ook andere nazaten van de familie te Kolsté hadden functies bij de Post in Zeist en Utrecht.

Brievenvaarders begin 20e eeuw

Als opvolger van Hermanus te Kolsté werd per 1 december 1899

postbode W.A.J. Carelse tot brievenaarder benoemd. Willem Albert Johannes Carelse was geboren op 11 mei 1877 te Soest, zoon Willem Carelse (boschbaas op de Paltz) en Lena de Roos, en zwager van Bernardus Marinus te Kolsté. Hij trouwde op 7 september 1905 te Zeist met Maria Struve. Door de promotie van Carelse werd per 1 januari 1899 de heer E. Lodder tot postbode benoemd in Soesterberg. Evert Lodder, geboren 7 november 1875 te Soest, was de zoon van Roelof Lodder en Jannigje van Beek. Hij trouwde op 10 december 1901 te Soest met Hendrika Catriena van Essen, dochter van Aalt van Essen en Evertje van den Brink. Lang bleef Lodder niet, in november 1901 werd hij benoemd tot brieven- en telegrambesteller te Amersfoort en werd opgevolgd door postbode M. Ruitenbergh, thans in gelijke functie te Vleuten. Ook W.A.J. Carelse vertrok al snel, hij werd in juli 1902 benoemd tot brieven- en telegrambesteller te Zeist. In 1903 werd Willem Frederik de Radder aangesteld als brievenbesteller (1878-1940). Hij was getrouwd met Urselina Breure, in 1928 vierde hij zijn 25-jarig jubileum als postbeambte.

Daarna kwam er weer een blijvertje als brievenaarder. In april 1908

Afb. 7 Zoon Cornelis (Cees) Pastunink voor het huis annex postkantoor Amersfoortschestraat 2, hoek Kampweg, circa 1915.

werd H. Pastunink uit De Bilt aangesteld. De familie Pastunink was oorspronkelijk afkomstig uit Bentheim Duitsland in het grensgebied met Nederland. Zijn opa Aalbert Pastunink (1813-1858) vertrok naar De Bilt en werd timmerman op het landgoed Vollenhoven. Zijn vader Gerrit Pastunink (1851-1889) was timmerman/aannemer. Maar Hendrik koos voor een baan bij de post. Hendrik trouwde 1908 te De Bilt met Hendrika Geertruida van den Berg. Direct na zijn huwelijk werd

Afb. 8 Postkantoor Kamp bij Zeist-1914-1918.

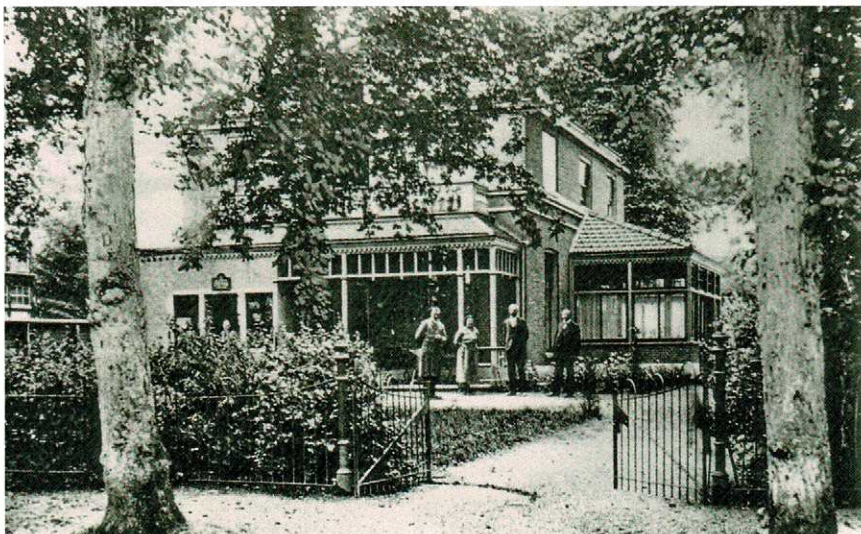
Afb. 9 Amersfoortschestraat 2, midden aanbouw rijwielhandel De Radder (2A), rechts deur van het postkantoor, daarvoor van links naar rechts: Hendrik Pastunink (postkantoorhouder), Willem Frederik de Radder (brievenbesteller en fietsenmaker), Gijs van 't Hoenderdal en Lambertus Smienk (brievenbesteller), ca. 1918.

hij dus aangesteld als brievenaarder in Soesterberg. Hij vestigde zich met zijn postkantoor aan de Amersfoortschestraat 2, het oude adres van zijn voorganger Te Kolsté. Toen brak de Eerste Wereldoorlog uit. In het Kamp bij Zeist werden 12.000 Belgische militairen geïnterneerd. Zij kregen in een van de barakken een eigen postkantoor.

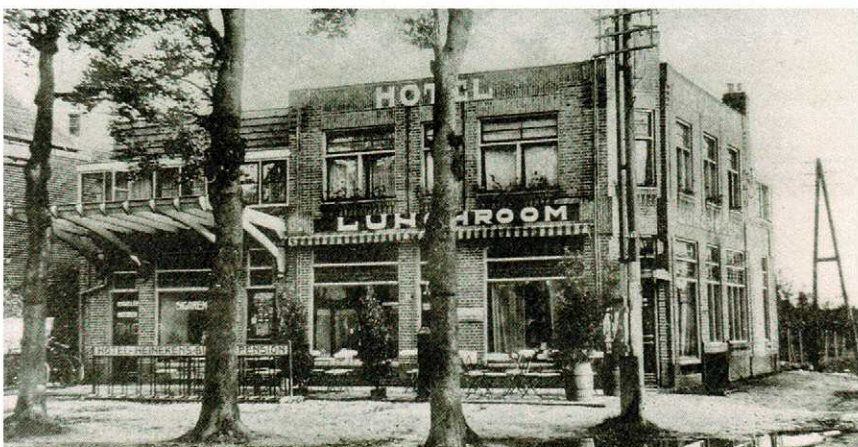
In 1918 was behalve De Radder ook Lambertus Smienk brievenbesteller (geboren 1891 Soest) en later ook zijn zoon J.A. Smienk. In 1922 verhuisde het postkantoor van de Amersfoortschestraat 2 naar de Rademakerstraat 27, een woningruil met smid H.B. Stipdonk, die het oude postkantoor deels sloopte en er nieuwbouw pleegde met, behalve de smederij, een lunchroom en een hotel. Op nummer 2A bleef postbeambte W.F. de Radder wonen, gecombineerd met zijn rijwielzaak tot ca 1929. Daarna kwam Lolke Zwaal, deze maandvlieger (hij moest na zijn opleiding als vlieger minimaal vier dagen in de maand vliegen voor het op peil houden van zijn vaardigheden) woonde al op kamers bij Stipdonk, hij begon een autowerkplaats, Texaco benzinepomp annex taxibedrijf. Op nummer 2 vestigde zich na het failliet van Stipdonk in 1927 banketbakker Top.

In 1927 werd Hendrik Pastunink beëdigd als raadslid namen de Christelijke Historische Unie. Zijn zoon Cornelis koos voor een ander beroep, hij werd vliegtuigmonteur bij de LVA. Hij was een fanatieke voetballer zoals valt op te maken uit een verslag van september 1927: "BEEN GEBROKEN. Vermoedelijk door het woeste spel, brak C. Pastunink te Soesterberg, jl. Zondag op 't voetbalterrein te Den Dolder zijn been. Hij is per auto naar het ziekenhuis te Utrecht overgebracht." Hendrik Pastunink bleef aan tot december 1932: "EEN AFSCHEID: Heden verlaat de heer H. Pastunink, kantoorhouder Posterijen en Telegrafie van het hulpkantoor Soesterberg, den dienst met pensioen. Na een diensttijd van 31 jaar, waarvan er bijna 25 alhier zijn doorgebracht, meent hij dat nu het tijdstip voor hem is aangebroken om zich uit het ambtelijk leven terug te trekken. Alhoewel zijn besluit eerbiedigend, zal het toch menigeen spijt doen, dat de heer Pastunink heen gaat. Want algemeen zal men den vriendelijken hulpvaardigen ambtenaar missen, wiens taak niet binnen een strenge afbakening besloten bleef. Veel, zeer veel heeft hij gedaan, waartoe hij strikt genomen niet verplicht was,

rustig antwoordend op allerhande vragen en informaties, vaak invullend de formulieren voor hen, die niet wegwijs waren. Veel ook heeft de heer Pastunink in die 25 jaar op deze plaats meegemaakt, welke hij van niets tot iets zag worden.”

Afb. 10 Hendrik Pastunink verhuisde in 1922 naar de afgebeelde villa Rademakerstraat 27, een woningruil met smid H.B. Stipdonk, die pleegde vernieuwbouw op het oude adres Amersfoortschestraat 2. Beide objecten in 1978 gesloopt.

Afb. 11 Het vernieuwde pand Amersfoortschestraat 2, rechts aan de Kampweg voor de telefoonpalen is nog een stuk muur van de gevel van het oude postkantoor blijven staan (vergelijk afb. 7).

In december 1932 werd een nieuwe kantoorhouder benoemd: "Tot opvolger van den heer H. Pastunink, voorheen kantoorhouder der P. en T. bij het hulppostkantoor te Soesterberg, is als zoodanig benoemd de heer H. Roest Jr., voordien kantoorbediende te Utrecht." Het hulpkantoor van de PTT (naast post en telegrafie nu ook telefoon), werd in april 1933 verplaatst naar een nieuw kantoor aan de Luitenant Koppenlaan 17: "Hoewel we de ligging nu juist geen verbetering kunnen noemen, zal voor wat inrichting betreft een groote vooruitgang zijn te bespeuren." Reeds op 28 september 1934 meldde de Soester Courant dat aan hem per 1 december dat jaar eervol ontslag was verleend. De volgende kantoorhouder was W. van Ameide, die eerder sergeant was. Hij bleef waarschijnlijk tot 1945 op zijn post. Van Ameide werd in 1946 opgevolgd door Herman W. van Soest, die eerder het postkantoor in Wilnis had beheerd. Van Soest kreeg na enige tijd assistentie van zijn dochter Mini.

Afb. 12 en 13 Postkantoor aan de Luitenant Koppenlaan 17. Voor het postkantoor stond een fietsenrek van de elders in Soesterberg gevestigde winkel van G.G. van den Berg. Later werden aan de linkerwand postzegelautomaten geplaatst, hier uitgetprobeerd door Mini van Soest, dochter van Herman van Soest, kantoorhouder P.T.T. van 1946-1953.

Hendrik Pastunink bleef wel betrokken bij Soesterberg, ook als secretaris/penningmeester van Soesterbergs Bloei, de lokale VVV. In 1933 werd het Verkeersbureau verplaatst naar zijn voormalige postkantoor Rademakerstraat 27. In oktober 1935 werd een nieuwe

muziekvereniging opgericht “Soesterbergs Harmonie”, met als directeur Poortinga en Hendrik Pastunink als secretaris. In de oorlogsjaren was hij ook secretaris van de onderafdeling Soesterberg der Ned. Vereniging voor Luchtbescherming. De burgerij kon op zijn adres instructieve wandplaten afhalen voor de luttele prijs van tien cent: “We kunnen elk huisgezin ten zeerste aanraden zich van zulk een wandplaat te voorzien.” In 1940-1945 was dat zeker geen overbodige luxe door de regelmatige aanvallen van de geallieerden op het door de Duitsers bezette vliegveld. Ook de distributiekaarten voor de schaars verkrijgbare goederen konden op zijn adres worden afgehaald: “Tegen afgifte van het behoorlijk ingevulde formulier.” Hendrik Pastunink overleed op 7 oktober 1957 te Amersfoort.

Na de oorlog was het een komen en gaan van postbeambten. In 1963 verhuisde het postkantoor naar het toen nieuw gebouwde Dorpsplein 2. Toen dat in 2010 gesloopt werd, verhuisde het naar de Rademakerstraat 101. Na ruim anderhalve eeuw is er helemaal geen postkantoor meer, men kan alleen nog terecht bij servicepunten van PostNL in de Cornershop en bij de Plus Supermarkt.

Bronnen:

- Openbaar vervoer in en rond Eemnes door de eeuwen heen, J. Groeneveld;
- Het wagenveer tussen Amsterdam en Arnhem, 1687-1830, Amstelodamum, 1979;
- Provincie Utrecht, Infrastructuur (2);
- Dolderse kroniek, januari 2012, De Oude Postweg is (niet) weg uit Den Dolder, Pierre Rhoen;
- Enkhuizer Almanak, postwagendiensten, 1835, 1858;
- Koninklijke PostNL: geschiedenis;
- Zijper Historie Bladen: Wat was eigenlijk een brievengaarder?, Cor Oudendijk;
- Oude kranten: Koninklijke Bibliotheek, Archief Eemland, Het Utrechts Archief, Geheugen van Zeist;
- Soesterberg “Ons Dorp”, Bep Lensink en Dik Top;
- De geschiedenis van Soesterberg en directe omgeving tot de 20e eeuw, Jan de Mos;
- Afbeeldingen: PostNL, Dik Top, Jan de Mos e.a.

HUMANITAIR VAN DER HUCHTONDERWIJS

historie en achtergronden

Door Douwe van der Meulen

*Caroline van der Hucht-Kerkhoven,
Foto: VdH-school.*

In elk van de drie Van der Huchtscholen hangt dit portret van Caroline van der Hucht-Kerkhoven. De historie daarvan heeft een militair begin en een humanitair eind.

Albertus van der Hucht uit Zierikzee was luitenant-kolonel bij de infanterie in Franse dienst. Op 15 juli 1789 trouwde hij de Gelderse barones Carolina Frederica van Wijnbergen. Zij kwam uit een familie met zowel aan moederskant als vaderskant veel militairen. Albert nam deel aan verschillende veldtochten, waaronder meerdere keren naar Duitsland. Bij de veldtocht van 1799 naar Noord-Holland was hij als infanterist gewond geraakt. Door koning Lodewijk werd hij benoemd tot ridder in de Orde van de Unie, in 1808 werd hij commandant van Bergen op Zoom. In 1809 kregen zij het droevige bericht dat hun zoon Nicolaas Willem als luitenant in Franse dienst was gesneuveld bij het beleg van Valencia. Hun tweede zoon sneuvelde in juli 1812 bij Vilnius in Litouwen. In datzelfde jaar, terwijl Carolina in verwachting was van hun achtste kind, kwam Albert niet terug van de napoleontische veldtocht naar Rusland. Hij werd daarom als vermist opgegeven. Maar omdat niemand hem had

zien sneuvelen, had Carolina, moeder van een groot gezin, geen recht op een weduwepensioen.

Nadat Carolina op 20 december 1812 was bevallen van zoon Guillaume (Willem), trok zij zich met haar zes kinderen terug in Nijmegen. Met hulp van haar familie sloeg ze zich als alleenstaande moeder met zes opgroeiende kinderen door een moeilijke tijd heen.

Families Van der Hucht en Kerkhoven

In 1817 trouwden de twee oudste dochters Van der Hucht met twee broers Kerkhoven. Clara van der Hucht trouwde met Theodorus (Dorus) Kerkhoven, Anna Jacoba van der Hucht trouwde met Johannes Kerkhoven. Zo'n dubbelhuwelijk kwam vaker voor in deze families. Door deze huwelijken werd de familie Van der Hucht opgenomen in de actieve handels- en culturele kringen van Amsterdam.

Ook Willem en zijn zuster Jeanette, de jongste twee uit het gezin Van der Hucht, trouwden op dezelfde dag. Dit dubbelhuwelijk, met een zuster en broer: Sara en Cornelis Pen, vond plaats op 30 oktober 1839 in Loenen aan de Vecht. Cornelis had daar als arts een praktijk in villa *Kalorama*. Carolina van der Hucht-Wijnbergen kwam inwonen bij dochter Johanna en schoonzoon in dit huis aan de Vecht. Oma Carolina zou er in 1842 komen te overlijden.

Oudste zoon Jan Pieter van der Hucht had na de dood van zijn vader en broers geen militaire loopbaan gekozen. Na een aanstelling bij de Haagse posterijen werd hij in Amsterdam firmant bij het effectenkantoor Kerkhoven & Co, het bedrijf van zijn zwagers Johannes en Jan Willem Kerkhoven.

Bij de opstand van de zuidelijke Nederlanden werd de achttienjarige benjamin Willem van der Hucht militair onderscheiden voor zijn rol in de tiendaagse veldtocht. Na zijn diensttijd ging hij naar zee. Als reder en koopvaardijkapitein zou hij grote reizen maken, onder andere naar Java.

Na de afscheiding van België in 1839 verslechterde de economische toestand in Nederland. Jan Pieter van der Hucht geloofde dat

Nederlanders een rol van betekenis konden spelen bij het koloniseren van Nederlands-Indië. Vanuit dit idee ontwikkelde hij als oudste zoon een plan om met een groep familieleden naar Java te verhuizen. Omdat een arts bij zo'n onderneming onmisbaar was, gingen Cornelis Pen en zijn vrouw en kinderen ook mee. Ten slotte sloten zus Alexandrine en haar man Peter Holle zich met hun gezin bij de groep aan. In totaal ging het om 43 familieleden. De gezinnen Kerkhoven gingen dus niet mee naar Indië.

De reis naar Nederlands-Indië

De landverhuizing vond plaats in twee groepen. In oktober 1843 vertrokken Willem van der Hucht en zijn vrouw Jannetje Pen met

Foto: Theearchief.

hun drie dochters op Willems driemaster *Sara Johanna*. Ze werden vergezeld door de zwangere Tine van der Hucht en haar man Pieter Holle met zeven kinderen. Tijdens de lange zeilreis kregen de kinderen onderwijs van hun ouders en enkele opvarenden. Na een half jaar kwam de groep in april 1844 aan op Java. In maart 1845 vertrokken Cornelis Pen en Johanna van der Hucht met

hun twee kinderen op de *Jacob Roggeveen*. Tegelijkertijd vertrok de *Anna Paulowna* met Jan Pieter van der Hucht met zijn vrouw en acht kinderen. Naast de vier gezinnen en de gouvernante juffrouw Le Comte, gingen ook drie verweesde nichtjes van Johan mee. Zij waren na het overlijden van hun ouders vanaf 1837 opgenomen in het gezin van hun voogd Jan Pieter van der Hucht. Een van die nichtjes Van Wijnbergen verloofde zich kort na aankomst met een ambtenaar Binnenlands Bestuur, de heer Eduard Douwes Dekker, later bekend als Multatuli. Deze groep arriveerde in augustus 1845 op Java.

Al snel echter sloeg het noodlot toe. De aanwezigheid van de arts Cornelis Pen kon niet voorkomen dat in de eerste tijd op Java meerdere

familieleden door ziekte kwamen te overlijden. Zo stierven binnen een jaar Willems vrouw Jannetje en twee van hun kinderen. Hun enig overgebleven dochter Albertientje (Mientje) ging daarna terug naar haar oom Dorus van der Hucht en tante Clara, die aan de Prinsengracht 39 in Amsterdam woonden. De belevenissen van deze Indiëgangers zou in 1992 door Hella S. Haasse worden beschreven in de roman *Heren van de thee*.

In Nederland

Een half jaar na aankomst op Java overleed ook intiatiefnemer tot de reis Jan Pieter van der Hucht. Zijn dertienjarige zoon Johan Carel was nog te jong om de rol van zijn vader over te nemen. Hij werd daarom niet lang daarna door zijn moeder Johanna naar Nederland gestuurd om zijn school af te maken. In ieder geval was hij in 1852 weer in Batavia. Op 19 juni 1862 trouwde Johan in Amsterdam met zijn nicht Caroline Constance Albertine Kerkhoven. 'Line' was in Amsterdam geboren als nakomertje in een gezin met zeven kinderen. Haar vader Theo Kerkhoven was luthers en haar moeder Clara van der Hucht was gereformeerd. Johan en zijn vrouw woonden eerst aan de Amstel,

Johan Carel van der Hucht

Caroline Constance Albertine Kerkhoven

Johan van der Hucht en Caroline Kerkhoven, foto: Wikipedia.

later aan de Prinsengracht. Het huwelijk zou kinderloos blijven. Johan was, naast handelsagent, lid van het effecten- en bankierskantoor Buijs & Kerkhoven, directeur van het Administratiekantoor van Hollandse Fondsen te Amsterdam. Tevens was hij directeur van de Koninklijke Nederlandsche Stoombootmaatschappij. In 1871 nam hij ontslag vanwege

zijn broze gezondheid. Het echtpaar kuurde regelmatig in Duitsland en vanwege het aangename klimaat in Zuid-Frankrijk. Op 19 maart 1888 overleed hij op 55-jarige leeftijd in Beaulieu-sur-Mer bij Nice, waarna zijn lichaam naar Nederland werd getransporteerd.

Dierenbescherming

Aan het einde van de negentiende eeuw werden de eerste vrouwen zich bewust van hun ondergeschikte positie in de samenleving. Veel mogelijkheden om er daadwerkelijk iets aan te doen hadden ze evenwel niet. De huwelijkswetgeving legde alle rechten bij de man en politiek waren vrouwen onmondig. Een vrouw hoorde vrouw of moeder te zijn. Autonoom handelende vrouwen konden dan ook rekenen op weerstand vanuit de maatschappij. Een groep vrouwen uit de betere kringen had evenwel tijd, geld en opleiding om zich bezig te houden met goede doelen en maatschappelijke vraagstukken.

Zo was Caroline van der Hucht-Kerkhoven 26 jaar lang hoofdredacteur van *Androcles -Maandschrift aan de belangen der dieren gewijd*.

De naam van dit sinds 1869 verschenen blad was ontleend aan de slaaf Androcles. Later zou er een bijblad voor kinderen aan worden

verbonden. Een van de schrijfsters van het blad was haar vriendin Marie Boddaert. De redactie bestond verder uit de dominees S.F.W. Roorda Van Eysinga en J.B.Th. Hugenholtz.

Foto: Theearchief.

Hugenholtz was de auteur van het in 1892 verschenen werk *Het vivisectievraagstuk*. Dieren werden in die tijd gebruikt om mensen of zware vracht te vervoeren. Ook werden ze gebruikt voor volksvermaken als palingtrekken, hanengevechten en katknuppelen. Maar de evolutieeler maakte duidelijk dat de mens onderdeel is van de natuur. Daardoor ontstond het besef dat ook dieren bescherming verdienden. Vooral de elite kwam op voor de belangen van dieren. Ze deden dat door middel van brievenacties en petities waarmee ze druk uitoefenden op de volksvertegenwoordigers. Caroline van der Hucht droeg ook financieel

ruimhartig bij aan initiatieven op dit vlak. Vanaf 1877 was ze nauw betrokken bij de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren. In 1883 schreef ze de roman *Anna* waarin de kwestie dierenmishandeling centraal staat. In wezen lijkt de figuur 'Meta' op mevrouw Van der Hucht zelf. Onder het pseudoniem *Marie Daal* legt zij een verband tussen anti-vivisectie en dierenmishandeling enerzijds en de problematiek waarmee vrouwen te maken krijgen als zij zelfstandig in de openbaarheid treden om de samenleving te hervormen. De schuilnaam Marie Daal is mogelijk afgeleid van de buitenplaats *Mariëndaal* in Arnhem, de geboorteplaats van haar moeder.

Tegen dierproeven

Johan had als tegenstander van dierproeven artikelen geschreven over het vivisectie-vraagstuk. Enkele jaren na het overlijden van haar man richtte Caroline met een aantal andere welgestelde dames de Nederlandsche Bond tot Bestrijding der Vivisectie op. De voorlopige statuten van juli 1890 werden opgenomen in het maandschrift *Androcles*. Deze NBBV was in 1891 de uitgever van haar onder pseudoniem verschenen tweedelige roman *De familie van Westvoorne*. De vereniging vond het principieel ook niet te rechtvaardigen om dieren op te offeren aan onderzoek naar ziekten bij mensen.

Voorzitster van de anti-vivisectievereniging was onderwijzeres en feministe Suze Groshans, die samenwoonde met Marie Jungius, een voorvechtster van vrouwenrechten die ook actief was in de NBBV. De op een ledenvergadering vastgestelde statuten werden op 25 augustus 1897 bij Koninklijk Besluit vastgelegd. Felix Ortt vervulde het voorzitterschap en Marie Jungius deed het secretariaat. In het bestuur zat naast Caroline van der Hucht ook Suze Groshans. Caroline had Felix Ortt in Den Haag leren kennen, hij was getrouwd met Anna, de dochter van schrijfster Marie Boddaert. Felix volgde in 1899 Maria Jungius op als persoonlijk secretaris en hield de medische vakpers dan ook nauwlettend in de gaten op berichten over diermishandeling. Het ledenaantal was in 1903 gestegen tot bijna duizend. Bij haar dood in 1915 zou Caroline van der Hucht-Kerkhoven een legaat van f 500 nalaten aan de Bond tot Bestrijding der Vivisectie.

Vegetarisme

De andere kijk op het behandelen van dieren was voor een kleine groep de reden om te stoppen met het eten van vlees: het doden van dieren alleen om ze te eten zagen zij als een schending van 'het leven volgens de natuur'. Ook Caroline leefde volgens de grondbeginselen eerbied voor het leven, voor mens en dier en voor de natuur. De praktische toepassing daarvan was om te leven als vegetariër. In 1892 vertaalde ze met Daan de Clercq, een lid van de Vredebeweging, het vegetarisch kookboek van Eduard Baltzer. In 1894 trad ze aan als eerste vicevoorzitter van de Nederlandsche Vegetariërsbond (NVB). Haar persoonlijk secretaris Felix Ortt, die om medische redenen vegetariër was geworden, werd vanaf 1908 redacteur van de Vegetarische Bode, het periodiek van de NVB.

De Kinderbond

Caroline had in Den Haag kennis gemaakt met de onderwijzeres Marie Jungius. Die was in Den Haag in aanraking gekomen met de noden van kinderen uit de volksbuurten. Jungius werd via Caroline van der Hucht-Kerkhoven actief in de Kinderbond. Deze bond was op 29 december 1891 in Amsterdam door Caroline opgericht naar voorbeeld van de Engelse *Bands of Mercy*. Directe aanleiding was dat Caroline zag dat voor haar woning in Den Haag een paar jongens bezig waren een voor een wagen gespannen paard te plagen. 'Zij had ze binnengeropen en hen op vriendelijke wijze op het verkeerde van hun daad gewezen. Daarna volgde nog een samenkomst met die jongens en nog eenige vriendjes en zoo werd het eerste clubje gevormd.' (Haarlems Dagblad, 27 januari 1933 pag. 7)

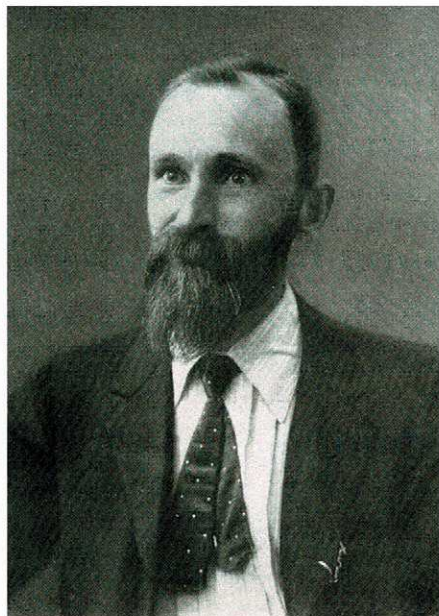
De oprichting in Amsterdam werd gevolgd door vele andere afdelingen. De afdeling Baarn, die in 1903 werd opgericht, zou vanaf 1924 samenwerken met de Baarnsche School- en Werktuinen. In 1895 zou Marie Jungius haar baan als onderwijzeres opgeven om particulier secretaresse van Caroline van der Hucht te worden. Zo sprak zij in 1899 op de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid over nut en noodzakelijkheid van de Kinderbond. Doel van de Kinderbond was 'reeds bij de kinderen rechtvaardigheid en medegevoel jegens al wat leeft aan te kweken en ruwheid en baldadigheid tegen te gaan'.

De Kinderbond probeerde door middel van jeugdliteratuur en clubs kinderen bewust te maken van de noodzaak van bescherming van alles wat leeft. Dit gebeurde in clubjes van ongeveer vijftien kinderen, die om de twee weken bij elkaar kwamen in ‘gezellige tuin- en huiskamers’. De clubs waren toegankelijk voor alle kinderen ‘zonder onderscheid van maatschappelijke kring (stand) of godsdienstige gezindte’. Ook werden er wel huisbezoeken afgelegd. De activiteiten van de clubleidsters bestonden uit voorlezen, platen bekijken, zingen en het houden van wandelingen, alles met het doel ‘de oogen der kinderen’ te openen onder het motto van de Kinderbond: ‘Doe uw best om goed en vriendelijk te zijn jegens alle levende schepselen.’ De door Caroline bijeen gebrachte, vertaalde en zelf geschreven verhaaltjes verschenen in druk bij *uitgeverij Vrede*. De bond kan als een van de voorlopers van de Kinderbescherming worden gezien. Carolines contacten binnen de Kinderbond met de freules Cécile en Elsa de Jong van Beek en Donk werden beschreven in het boek *Cecile en Elsa, Strijdbare Freules. Een biografie*. Schrijfster Elisabeth Leijnse won met dit boek de Libris Geschiedenis Prijs 2016 voor het schetsen van een tijdsbeeld.

Lodewijk van Mierop

Felix Ortt

Chreestarchia

Felix Ortt had van 1902-1903 deelgenomen aan de *Kolonie van de Internationale Broederschap* op de Blaricummerheide. De opzet was geïnspireerd door de kolonie *Walden* in Bussum, die in 1898 was opgericht door schrijver Frederik van Eeden. Felix was de broer van Henriëtte, de jeugdliefde van Van Eeden.

De oprichting van deze christen-anarchistische kolonie was een initiatief van de vredebeweging. Naast Jacob ('Koo's') van Rees waren ir. Daniël de Clercq en Lodewijk van Mierop er nauw bij betrokken geweest. Dit humanitair-idealistische project was echter op een mislukking uitgelopen. In 1908 kwam Ortt op verzoek van Lodewijk van Mierop naar Soest als medewerker van de *Stichting Chreestarchia*. Chreestarchia is een samentrekking van christen-anarchisme en betekent: 'Heerschappij van het Goede'. Het christen-anarchisme werd ook wel humanitair-idealisme of Tolstojanisme genoemd. Chreestarchia was evenals de Rein Leven Beweging in 1901 opgericht door Van Mierop. De Rein Leven beweging betoogde dat seksualiteit en andere lichamelijke genoegens de mens van 'het hogere' afhielden. Uitgangspunt was een orde met de minst mogelijke dwang, gebaseerd op elementen van het christendom.

Vredenhof in 2013 (eigen foto)

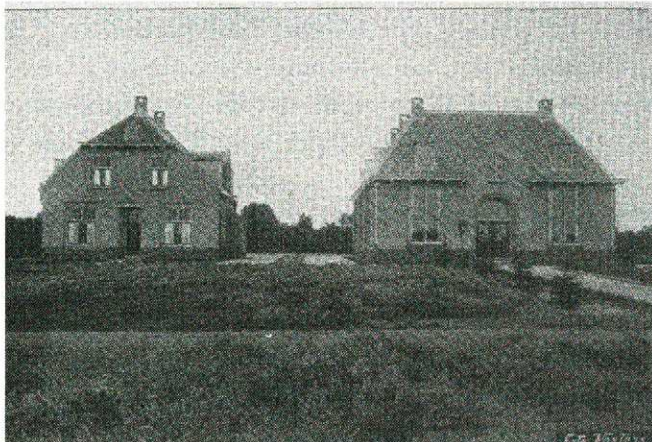
De stichting was uitgever van het tijdschrift *Vrede – Orgaan tot bespreking van de praktijk der liefde*. Daarin werd de vredesgedachte gepropageerd, maar ook: geheelonthouding en vegetarisme, als middelen om – via het individu – de maatschappij te verbeteren. Zij was gevestigd in Van Mierops huis *Vredenhof* aan de Bosstraat 12 en 14 in de buurtschap Engendaal in Soest. Hier kon Ortt zich helemaal wijden aan de vele activiteiten ter realisering van zijn idealen. Zo was hij redacteur van de *Vegetarische Bode* en werkte hij mee aan de antimilitaristische tijdschriften *Vrede* en *De Vrije Mens*.

Tevens was hij bibliothecaris/secretaris van de Nederlandsche Bond tot Bestrijding der Vivisectie, de Kinderbond en de Geheelonthoudersbond. Felix Ortt woonde zelf op de Bosstraat 12, op nummer 14 woonde later veldbioloog Rinke Tolman.

Twee straten bij *Vredenhof* kregen eind jaren negentig de naam Felix Orttlaan en Van der Huchtlaantje.

De Engendaalschool

In 1913 lieten Van Mierop en zijn vrouw Geertruida van Mierop-Mulder tussen *Vredenhof* en huis *De Leeuwerik* achter hoeve Engendaal de Engendaalschool bouwen. Naast de school kwam een onderwijzerswoning met internaat. In het bestuur van de school zaten onder anderen de voorganger van de Nederlandse Protestantenvond

*Engendaalschool met links de onderwijzerswoning/
internaat*

Année R. de Jong en Tweede Kamerlid J.W. Kruyt. De school werd gebouwd op grond van *Chreestarchia* en werkte dan ook op humanitaire grondslag. De volledige harmonische ontwikkeling van de persoonlijkheid en de karaktervorming van de kinderen waren daarbij de belangrijkste uitgangspunten.

Pedagogisch werd aangesloten bij de ideeën van Jan Ligthart. Het leven zoals dat rond de school zichtbaar was, diende binnen de school te worden gehaald. Zo werden er excursies gehouden om de wereld buiten de school te leren kennen. Vaak werden de buitenlucht en de vrije natuur opgezocht. Om de binding met de natuur te versterken kreeg ieder kind een eigen schooltuintje. In de groepen, van ongeveer 12 kinderen, werd naast de gewone vakken onder meer aandacht geschonken aan gezondheidsleer, koken en dansen. Gymnastieklessen vonden zoveel mogelijk buiten plaats. Ook werden de idealen van de Kinderbond onderwezen.

Omdat de opvoeding van de jeugd hem nauw aan het hart lag, zette ook Felix Ortt zich actief in voor de in 1913 opgerichte Engendaalschool. Vanwege zijn academische opleiding mocht hij echter niet voor de lagere schoolklas en kon hij dus alleen als onderwijsassistent werken bij de school die hij zelf mee had opgericht.

De Engendaalschool op humanitaire grondslag is te vergelijken met de Larense Humanitaire school (1903) van Jacob van Rees en de Werkplaats Kindergemeenschap (1926) van Kees Boeke. De Engendaalschool begon onder leiding van één leerkracht, juffrouw Mia Telders, die ook had gewerkt op de school in Blaricum/Laren van Jacob van Rees. Caroline van der Hucht-Kerkhoven maakte de opening van de Engendaalschool nog mee. Zij had na Den Haag in Haarlem gewoond en verhuisde daarna naar haar geboortestad Amsterdam. Daar overleed zij op eerste kerstdag 1915, na jarenlang lijden, in de ouderdom van 75 jaar. Ze werd samen met Johan bijgezet in columbarium I van Westerveld. Haar nalatenschap in de vorm van een lijfrente aan Felix Ortt maakte dat Ortt in zijn levensonderhoud kon voorzien en zich kon blijven inzetten voor humanitaire idealen op het gebied van vegetarisme, vredesbeweging, drankbestrijding, Rein Leven, dierenbescherming en anti-vivisectie.

In 1923 verhuisde de school naar de Molenstraat op de Soester Eng, ongeveer tegenover de toen al kwijnende molen "De Windhond", de voorganger van de huidige Windhond. Hier stond later de openbare bibliotheek. In de leeggekomen Engendaalschool aan de Bosstraat

Dit schilderij hangt in Van der Huchtschool aan de Paulus Potterlaan. Onderaan staat de tekst: "Engendaal school te Soest 1924 Alle onderwijzers vegetariër" (eigen werk auteur)

werd later jeugdherberg *De Heidebloem* gehuisvest, het tegenwoordige *Stayokay*. In 1928 kon met het voor de Engendaalschool beschikbaar gestelde legaat van Caroline van der Hucht de in financiële nood verkerende school worden gered. Uit dankbaarheid werd dat jaar de naam gewijzigd in Van der Huchtschool. De 'eerste' Van der Huchtschool verhuisde in 1951 naar de Paulus Potterlaan. De Van der Huchtschool kreeg in 1980 een tweede locatie in Overhees en in 1991 een derde school in Smitsveen.

Het in 1907 opgerichte J.C. van der Huchtfonds fuseerde in 2014 met de Martina de Beukelaar Stichting tot de Stichting Van der Hucht de Beukelaar en verstrekt nog steeds financiële bijdragen aan projecten die de gezondheid en welzijn van mens en dier bevorderen.

Foto 10 In 2013 werden Caroline van der Hucht en Felix Ortt door meer dan 600 leerlingen gefeliciteerd bij de honderdjarige Engendaalschool aan de Bosstraat, foto: archief VDH-school.

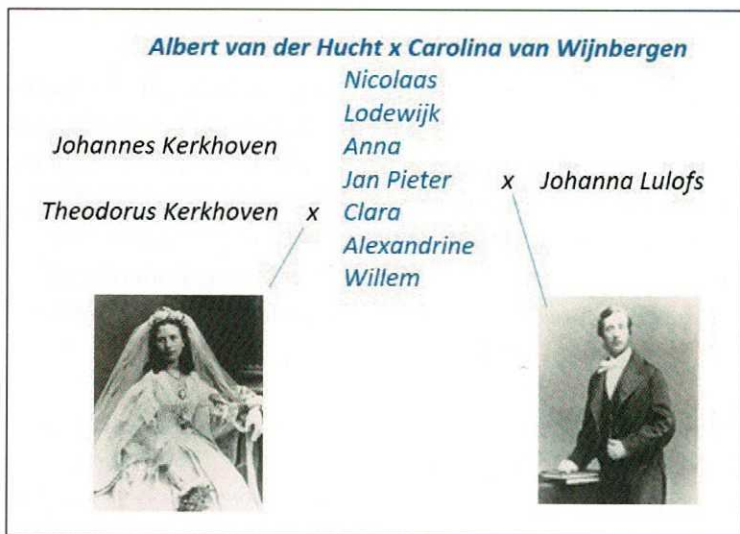

Foto 11 Familielijnen Johan en Caroline

Bronnen:

- Gegevens en fotomateriaal van de Stichting Indisch Thee-en Familiearchief van der Hucht (SITFA)
- Ingrid van der Vlis, 'Kerkhoven, Caroline Constance Albertine', in: Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland, 2016
- Archief Stichting Van der Huchtschool te Amsterdam
- Amanda Kluveld - Reis door de hel der onschuldigen: de expressieve politiek van de Nederlandse anti-vivisectionisten (1890-1940) Amsterdam University Press, 2000
- Klein, W.H.A - 'Jhr. Ir. Felix Louis Ort' in: VZTS 1988-01-4
- Hees, H. van, - 'Wat de Eemnesser familie Pen te maken heeft met 'De heren van de thee' en Multatuli' in: HKE 2011-01-3
- Felix Ort - De werkwijze van den Ned. Bond tot Bestrijding der Vivisectie, 17 augustus 1931
- N.P. van den Berg en K.A. van der Hucht - Vier generaties van een clan actief in de theecultuur op Java. Parenteel Albertus van der Hucht - Carolina F. van Wijnbergen. Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie, 42, p.153-212, 1988
- 'De geschiedenis van het Humanitarisme: Felix Louis Ort' in: Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging in Nederland 5 (1992), p. 208-213
- De Gooi- en Eemlander: 27 juni 1933
- S. Wachlin en N. van den Berg, - 'Het album voor Mientje, een fotoalbum uit 1862 in Nederlandsch-Indië'; Uitgeverij Thoth 2005
- A. Klaver - De religieus-humanitaire strooming, Baarn: Hollandia-drukkerij (1910)
- Hella S. Haasse, - Heren van de Thee, Querido (1992)
- Elisabeth Leijnse, "Cécile en Elsa, Strijdbare Freules. Een biografie" (Amsterdam: De Geus), pp. 116, 157, 158. (2015)

DE KLEDING VAN HET SOESTER GILDE DOOR DE EEUWEN HEEN

Door René van Hal

Onder prachtige weersomstandigheden heeft u op zondag 3 september het hoogtepunt van het Landjuweel Soest 2017 kunnen meemaken. Circa 120 gilden voornamelijk uit Brabant presenteerden zich op het feestterrein De Blaak met een 'Massale Opmars' gevolgd door een vendelgroet. Daarna een defilé voor de tribune met de hoogwaardigheidsbekleders en een tweetal optochten in de omgeving van de Kerkebuurt. Op vrijdagmiddag 21 juli jl. is in het Museum Soest een bijpassende wisseltentoonstelling geopend over het Gildewezen in Nederland. Hier worden ook verschillende uniformen en gildelokosten gepresenteerd zoals deze thans nog in Gelderland, Limburg en ook in Soest gedragen worden. In 2017 is het trouwens ook 50 jaar geleden dat het Groot Gaesbeeker Gilde haar uniform presenteerde rondom een voetbaltoernooi van de Jongeren Boeren en Tuindersbond JBTB op de velden van voetbalvereniging BDC aan de Bosstraat. Dat alles is een mooie aanleiding om een artikel te wijden aan de kleding van de Soester gildeleden door de eeuwen heen.

Gildekledij in de 16e eeuw

Uit de Caert (statuten) van 1560, waarvan de inhoud bewaard is gebleven en op verschillende manieren door de eeuwen heen is vastgelegd, kunnen we opmaken dat de gildeleden in Soest niet over een eigen uniform beschikten. De gildebreeders van het Groot Gaesbeeker Gilde beschikten echter wel over kovens, ofwel tot op de schouders afhanginge hoofdkappen. Het dragen van zo'n hoofdkap was een voorwaarde om mee te doen aan het koningsschieten. Elke gildebredier beschikte over drie verschillende kovens, t.w. tijdens het eerste jaar in de kleuren rood/wit, het tweede jaar groen/wit en het derde blauw/wit. Dit was het enige, maar wel belangrijke onderscheidingsteken dat

men als gildebroeder lid was van het gilde. In geval een gildebroeder zich niet hield aan de regels van het gilde, werden de verstrekte kovels ingenomen en kon de gildebroeder niet meer aan gildeactiviteiten deelnemen, dit maakte ook dat je zeker in die tijd geen deel meer uit maakte van de plaatselijke Soester gemeenschap.

1927 Dansen Soester Gilde om de Gildeboom

Begin 20ste eeuw

Uit de literatuur en de foto's uit het begin van de 20ste eeuw blijkt dat de kovels niet meer gebruikt werden. Bij de dans om de gildeboom, die in 1927 voor de laatste maal werd gehouden, waren de gildeleden gekleed in hun "zondagse" outfit. Alhoewel er ook in die tijd sprake is van een Soester dracht (zoals duidelijk te zien is bij de beelden van de historische optocht in 1929 bij het feest van het 900-jarig bestaan van Soest) zien we deze dracht niet direct terug bij de kleding die bij het dansen om de gildeboom in 1927 werd gedragen. In het boek "De avonturen van Zebedeüs" van schrijver Jac. Van Looij blijkt dat aan het begin van de 20ste eeuw hier nog wel sprake van was.

Schrijver Jac. Van Looy heeft in zijn boek "De avonturen van Zebedeüs" geschreven over het dansen om de gildebroom in het begin van de 20ste eeuw toen hij in Soest verbleef. Daarin beschreef hij ook hoe de gildeleden toen gekleed waren.

De vrouwen waren aangekleed met kostbare zijden bouwen en veelkleurige keursen en zilveren kasken hadden zij om 't hoofd, die hun de wangen als tot bloedens knepen. De mannen, streng gestropdast, meestal luuster-zwàrt, droegen koteletjes bij hun stoere ooren; een flesch-hals stak er uit een jekker op.

Zeker bij de beschrijving van de gildezusters is nog wel een link te maken met de Soester dracht.

Gildedag in 1960: gelegenheidskorps opgericht

Bij gelegenheid van het 400-jarig bestaan van het Groot Gaesbeeker Gilde, waarmee verband werd gelegd met de Caert uit 1560, werd op 6 juni (Tweede Pinksterdag) een grote Gildedag in Soest georganiseerd waaraan verschillende schutterijen uit Gelderland deelnamen (o.a. uit

Gildekorps 1960, foto: Bertus van Dorresteyn

Lobith). Dit was tevens het moment om het Koningsschieten door de gildebroeders in Soest weer op te pakken. (Alhoewel er geen historische informatie beschikbaar is waaruit blijkt dat er eerder Koningsschieten in Soest bij het gilde heeft plaats gevonden, ondanks de uitgebreide beschrijving ervan in de Caert van 1560).

De leden van het gildekorps (tamboers, hoornblazers en

vendeliers) waren toen gekleed in een witte broek, een wit overhemd aangevuld met een blauwe sjerp en een pet. Het bestuur droeg een zwart jacquet, terwijl voor de meelopende schutters in de optocht een wambuis (uniformjasje) was gehuurd.

Deze eerste Gildedag was een groot succes en werd tevens de basis voor het definitief jaarlijks strijden om het koningsschap door de gildebreeders in Soest. Ook de aanwezigheid van een eigen gildekorps werd positief ontvangen, alhoewel de leden wel vonden dat er voor betere prestaties geoefend moest gaan worden. Hetgeen geschiedde met hulp van instructeurs van buiten.

Secretaris Kees Hilhorst heeft vervolgens het initiatief genomen om een uniformfonds op te richten, waarin via verschillende acties gelden werden verworven zoals door inzamelen van oude kranten en het werven donateurs. In 1965 durfde het gildebestuur het aan om gildekostuums aan te gaan schaffen. Met de firma PISA in Eindhoven (een bedrijf dat zich toelegt op het maken van uniformen/kostuums voor gilden, muziekgezelschappen en ook voor het leger) werden contacten gelegd en werd een gildekostuum ontworpen, waarbij de bourgondische kleuren blauw en rood de basiskleuren werden.

1967: presentatie eerste uniformen/kostuums voor de leden van het gildekorps

Tijdens een voetbaltoernooi, dat nog eens 4.500 gulden opleverde voor het uniformfonds, werd het gekostumeerde gildekorps aan het publiek gepresenteerd. Het gildekostuum bestaat uit een hoed met een witte struisvogelveer, een wambuis in de kleuren rood/blauw met witte kraag en een zwarte kniebroek met witte lange kousen, gecombineerd met zwarte schoenen. Bijzonder was de afwijkende kleursetting van de commandant (wambuis met tegengestelde kleursetting t.o.v. korpsleden) en een andere kleursetting met geel/zwart voor de vaandeldrager. De bestuursleden bleven gekleed in een zwart jacquet maar ruilden hun hoge hoed in voor een gildehoed met veer. Daarnaast werd een rode sjerp aan het kostuum toegevoegd.

Verder moet worden opgemerkt dat alleen de korpsleden (inclusief bestuur) een gildekostuum droegen en de overige gildeleden niet over

1967 Gildekorps

specifieke kledij beschikken. Dit in tegenstelling tot de gildeleden bij andere gilden en schutterijen die allemaal wel over een kostuum of uniform beschikken.

1991: ook bestuur in gildekostuum

Nadat enkele jaren de gildekostuums waren aangevuld voor nieuwe leden en voor vervanging van versleten kleding werd in 1990 besloten alle gildekostuums te vervangen. Het model werd iets aangepast en PISA mocht ze opnieuw maken. Bijzonder was het feit dat daarbij ook voor het bestuur gildekostuums werden aangeschaft, waarbij de wambuis volledig in blauw werd uitgevoerd.

Het nieuwe model was niet op alle onderdelen even succesvol. Alle kostuums werden al snel voorzien van een betere aansluiting van de wambuis aan de onderzijde om niet alle buiken te tonen. Daarnaast was er gekozen om naast de witte kraag ook een witte sjaal toe te voegen

1991 Gildekorps

aan het kostuum. Deze sjaal werd al snel afgeschaft omdat dit als veel te warm en onhandig werd bestempeld.

2004: wederom nieuwe uniformen

De optredens nemen in de loop van de jaren steeds verder toe, hetgeen ook een intensiever gebruik van de gildekostuums betekent. Omdat men toch al niet zo gelukkig was met de aanschaf van de nieuwe kostuums in 1991 werd door het bestuur met instemming van de Algemene Ledenvergadering besloten om voor de viering van 975 jaar Soest en de dan te organiseren Vrije Gildedag van de Kring van Schuttersgilden Land van Cuijk nieuwe kostuums aan te schaffen. Natuurlijk een behoorlijke investering weer, want een gildekostuum kostte al meer dan € 1.000 per stuk. Na een uitgebreide inventarisatieronde kwam het gildebestuur deze keer uit bij de firma Belien in Hamont België, die al veel gilden en schutterijen van kleding voorziet.

2016 gildekorps

In overleg met deze kleermakerij werd het model van het gildekostuum aangepast, werd gekozen om de wambuis in blauw uit te voeren maar daarop tevens de beeltenis van St. Agatha aan te brengen met de naam van Soest eronder. Ook de bestuurssjerp van fluweel werden vervangen door nieuwe stoffen sjerpen met het wapen van Gaesbeek erop. Ook de hoeden werden door een nieuw model met een rood lint vervangen. Direct een mooie aanleiding om de oud-koningen de oude hoeden in bruikleen te geven bij een door hen zelf gekozen grijze broek en een wit overhemd, die daarbij gedragen werden. Bovendien ontvingen de oud-koningen een blauwe sjerp. Een mooie eerste stap waarmee ook de oud-koningen “zichtbaar” werden binnen de gildeleden. De blauwe sjerp werd in 2009 vervangen door een rode sjerp met daarop ook het jaar waarop zij zich tot koning schoten, en enkele jaren later gevolgd door een eigen initiatief van de oud-koningen om gezamenlijk een grijs vest en grijs jack aan te schaffen, hetgeen door het bestuur weer werd gecompleteerd met vervanging van de hoeden en veren zoals ook de leden van het gildekorps dragen.

Afsluitend

Binnen het Groot Gaesbeeker Gilde beschikken thans de korpsleden (incl. bestuur en koning) en de oud-koningen over voor de buitenwacht herkenbare kleding: leden van het gildekorps beschikken over een gildekostuum en de oud-koningen over uniforme kleding. De kleding van het Soester gilde is altijd een opvallende en gewaardeerde verschijning, waar Soest zich ook presenteert. Ook de kleermaker in België gebruikt het Soester gildekostuum als een visitekaartje voor zijn bedrijf. In zijn toonzaal/winkel hangt op een prominente plaats een grote foto van het Soester gildekorps. Paul Belien geeft aan dat dit voor de bezoeker altijd een bron van herkenning is.

Bronnen:

- De Gilden van Soest, E. Heupers, 1960
- Diverse krantenberichten
- Archief van het gilde en persoonlijke ervaringen
- Alle foto's uit de collectie Groot Gaesbeeker Gilde.

Landjuweel 3 september 2017

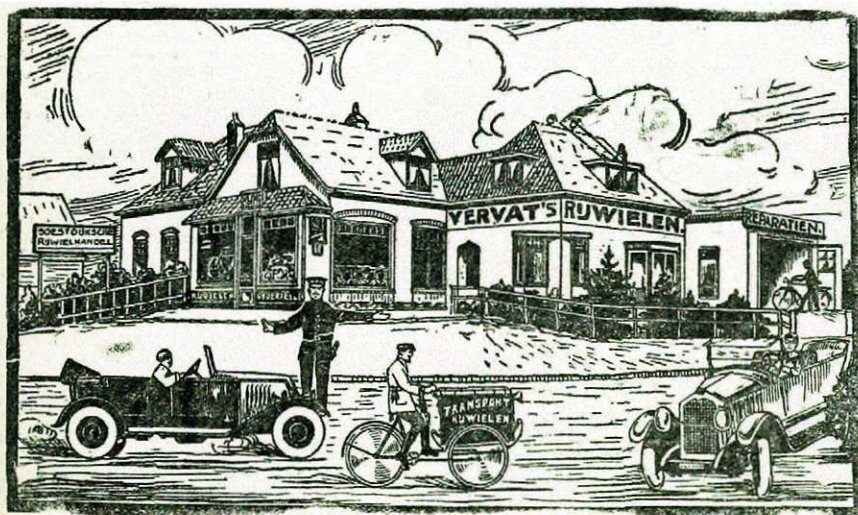
RIJWIELHANDEL JOH. VERVAT UIT SOESTDIJK

Door Herbert Kuner

Balhoofdplaatje van Joh. Vervat, Soestdijksche rijwielhandel, dat met liefst vier spijkertjes op de balhoofdbuis van een Vervat-rijwiel bevestigd was.

De voormalige rijwielhandel van Johan Vervat werd opgericht in 1903 en zat aan de Veenhuizerstraat 13, hoek Beetzlaan (nu Koninginnelaan 37) in Soestdijk. Uit oude krantenadvertenties van Vervat is op te maken dat hij voor de Tweede Wereldoorlog geen Nederlandse merkfietsen verkocht. Hij adverteerde begin jaren 20 met 'prima Engelsche heeren- of damesrijwielen' met garantie en lager geprijsde Duitse fietsen, zonder merken te noemen. Daarnaast verkocht hij fietsen onder eigen merk en handelde hij ook veel in kinderwagens. Zo noemde hij zijn bedrijf in de

Detail uit een advertentie van rijwielhandel Vervat (Soester Courant, 12 juli 1935)

jaren 30 dan ook 'Soestdijksche Rijwiel- en Kinderwagenhandel Joh. Vervat' en later zelfs 'Eerste Soestdijksche Rijwielhandel'.

In 1931 werd Jo Vervat getroffen door het overlijden van zijn vrouw. Ondanks dit verlies ging hij verder met zijn onderneming. In een veelzeggende advertentie uit 1935 staat te lezen: "Twijfel dan niet door al die opgezweepte merken, die telkens weer verdwijnen, maar berijdt een le soort VERVAT'S RIJWIEL en het voldoet u altijd. U profiteert van 'n ruim 30-jarige ervaring en praktijk, wat U nergens krijgt. - U betaalt geen bondsprijzen, maar ontvangt ruimschoots waarde voor uw nu zoo kostbaar geld."

Hieruit wordt duidelijk dat Vervat een van de relatief weinige (grotere) fietsmakers was die zich niet wensten te houden aan de prijsafspraken van het oppermachtige rijwielkartel CBR (Centraal Bureau voor de Rijwielhandel) en die daardoor ook geen fietsen van grote, bekende merken konden verkopen.

**'t Is reeds jaren bewezen,
Wat hier staat te lezen.
Niemand heeft berouw gehad
Met een rijwiel van Vervat.**

**Was je rijwiel van Vervat,
Nimmer had je pech gehad.
Voor je leven ben je klaar
En de prijs is geen bezwaar.**

*Rijm uit een advertentie van Vervat
(Soester Courant, 6 september 1935)*

Na de oorlog was het roer bij Vervat omgegaan. Hij was ineens agent van de bekende fietsmerken Raleigh, Germaan en Locomotief. Daarnaast deed hij veel in bromfietsen van Magneet, Berini, Sparta en Solex. Ook werkte zijn zoon inmiddels in het bedrijf mee.

In 1957 hield Vervat het na 54 jaar in zijn zaak te hebben gewerkt voor gezien. Zijn zoon volgde hem niet op, maar Vervat verkocht de fietsenmakerij aan W.H. Scholten uit Loenen. Een kleine twee jaar later kwam de zaak alweer in handen van een nieuwe eigenaar, Wim Sluijter, die er behalve fietsen, bromfietsen en kinderwagens ook witgoed en elektrische apparaten verkocht.

Bron: de informatie van dit artikel is grotendeels afkomstig van advertenties uit online te raadplegen Soester kranten.

STRAATPRAAT

LAAN VAN BLUSSÉ VAN OUD ALBLAS

Door Ton Hartman

Vanuit het gemeentehuis is aan de Historische Vereniging Soest/Soesterberg gevraagd om mee te denken over nieuwe straatnamen die de komende tijd nodig zullen zijn. Maar om te kijken of een straatnaam past in een bepaalde wijk, is het wel nodig om te weten naar wie of wat een bepaalde straat, weg of laan is genoemd. Is het een lokaal bekend begrip of een landelijk thema? Zo past de Hartmanlaan (vernoemd naar een vroegere wethouder) niet echt tussen grote schrijvers als Van Lennep, Aagje Deken, Betje Wolf en Bilderdijk. In 1985 is het boekje “Soest – De straat waarin wij wonen” verschenen, waarin de toenmalig gemeentelijk voorlichter Ben van Os de plaatselijke informatie heeft verstrekt. Nog steeds kan dat boekje als basis gezien worden voor de informatie die nu op internet staat. U leest dit goed, want de informatie staat niet op de gemeentelijke website www.soest.nl maar op een pagina van Wikipedia. Daar wordt Soesterberg als een aparte woonplaats behandeld, terwijl de straatnamen toch in het gemeentehuis van Soest benoemd worden.

De titel “Straatpraat” heeft u al eerder gelezen. Onder deze titel had Hans Kruiswijk een vaste rubriek in een Soesters nieuws- en advertentieblad. Hij beschreef daarin wetenswaardigheden over de weg, de laan, de naamgever, de gebouwen of over de bewoner(s). Deze artikelenreeks is gebundeld en uitgebracht als boekje dat nieuwe inwoners van Soest als welkomstgeschenk kregen en mogelijk nog krijgen. Aangezien Hans nog niet alle straten beschreven heeft en er over de beschreven objecten nog genoeg aanvullingen interessant zijn hier een vervolg.

Laan van Blussé van Oud Alblas

Deze weg in Soesterberg tussen de Amersfoortse straat en het Zeisterspoor heeft zijn naam gekregen bij raadsbesluit van 18 mei 1960.

De straat is vernoemd naar Adolph Blussé van Oud Alblas (1878-1958), luitenant-kolonel der Cavalerie. Hij was de eerste commandant van de School der Verlofsofficieren der Cavalerie. Hij heeft veertig jaar in Amersfoort gewoond en vele contacten gelegd in de naaste omgeving. Tot zover de informatie in het bovengenoemde boek. Dankzij het Cavaleriemuseum in Amersfoort hebben we wat meer kennis weten te vergaren. Tijdens de Eerste Wereldoorlog en de daarbij behorende mobilisatie van het Nederlandse leger bleek er een tekort aan officieren en onderofficieren bij de Cavalerie. Er werd besloten tot oprichting van een school, aanvankelijk te Boxtel, maar al gauw verplaatst naar het terrein van de Prins Willem III kazerne te Amersfoort. De School Reserve Officieren Cavalerie (SROC) heeft bestaan tussen 1918 en 1995. Ritmeester Blussé van Oud Alblas was dus het eerste ‘hoofd der school’. Het was een nogal markante persoonlijkheid, die soms controversieel te werk ging. Zo is de eerste foto in het gedenkboek een foto uit 1918 waarop 15 ruiters poedelnaakt op hun paard zitten

in het Uddelermeer, waarbij het bijschrift luidt: *“Ritmeester, er zitten dames aan de overkant”. “Als ze bezwaren hebben vluchten ze wel weg en als ze blijven zitten vinden ze het nog fijn ook.”* Als er terugkijkend op de Tweede Wereldoorlog weleens geschreven wordt dat het Nederlandse leger niet echt voorbereid was op een echte vijand, dan wordt dit door een dergelijke foto wel bevestigd!

Kortom, een straatnaam waarvan je mag afvragen waarom die in Soest aan een laan gegeven is, het enige toepasselijke is dat het gebied gedomineerd wordt door militaire doeleinden en dat was de huzaar (soldaat of officier bij de Cavalerie) Adolph Blussé van Oud Alblas zeker wel.

DE SCHELLEBELLEN EN PAULA VAN ALPHEN

Door Marijke Verlaan-van Dorresteyn

In Soest wordt heel wat gezongen, er zijn zo'n 20 koren actief. Zelf zing ik ook nog steeds, eerst bij het Nederlands Motet- en Madrigaalkoor, later bij het Colenso Consort en nu bij PVOcaal. Bovendien ben ik sinds kort de dirigente van het kinderkoor de Soester Diamonds. Maar de basis voor het zingen is gelegd bij Paula van Alphen.

ZING U JONG

Lieve meisjes van het meisjeskoor van Paula van Alphen. Verrukkelijk om naar jullie te luisteren. Ik heb slechts een wens, dat Paula van Alphen talrijke navolgers zal vinden in heel Nederland. Jullie zijn echte tovenaars, die de kunst verstaan oude harten jong te zingen (maken).

Opa Burer, Zoeterwoude

Ze kwam uit Schiedam, waar ze in 1908 was geboren, haalde een onderwijsakte, ging vervolgens naar het conservatorium in Den Haag en werkte in Rotterdam als zanglerares aan verschillende scholen. Ze stapte - inmiddels onderwijzeres aan de St. Theresiaschool in Soestdijk - de

voordeur van de KRO studio binnen met 30 kleuters in haar kielzog. Naast dit kleuterkoor maakte zij met het 'Blokhutkoor' meer dan 2000 radiouitzendingen voor de KRO. Ik herinner me nog precies hoe dat ging. Op dinsdagmiddag na schooltijd liepen we naar de van Straelenlaan, waar een rode bus van Tensen ons opwachtte en ons naar de KRO studio aan de Emmalaan in Hilversum bracht.

Daar namen we plaats op een tribune. Het programma heette 'de Wigwam' en werd gepresenteerd door Wim Quint en (tante) Roos Lippes. Wij zongen dan diverse liedjes, waarvan ik me er nog een paar herinner o.a. '1 april' en 'de voddenman' van Jules de Corte.

Er was ook altijd een hoorspel met o.a. Jan Apon en Piet Ekel. We vonden het heel interessant hoe de geluiden werden gemaakt met een bak grind, een deurtje en een plaat ijzer om onweer na te bootsen. Paula van Alphen ontving in 1963 de Edison voor de LP 'Kolderliedjes'

van Toon Hermans. Ook hieraan heb ik meegedaan. Het was één van de vele LP's en singles die we maakten met de Schellebellen. Het kinderkoor werd opgericht in 1960 en de naam werd ontleend aan het schaafl Schellebel in het gelijknamige kinderlied.

Bekende namen met wie we gezongen hebben waren o.a. Arie Snoek, Joop Stokkermans, Jack Bulterman, Harry Bannink, Gerrit den Braber, Teddy en Henk Scholten, Mieke Bos, Mik en Mak (Donald Jones en Ger Smit), Conny Vink en The Blue Diamonds.

Plaatopnamen werden gemaakt in Hilversum bij Phonogram. Platenmaatschappijen waren er actief in omdat er veel vraag naar was en de produktiekosten waren laag, slechts een flesje limonade per koorlied. Die ikzelf overigens nooit dronk want ik hield niet van 'prik'.

In 1966 maakte het koor een TV-special voor de AVRO met als titel 'Voor zingen een 10'. Het zou later een van de voorlopers blijken te zijn van de populaire Kinderen voor Kinderen-reeks. Al in 1966 werden de liedjes 'verpakt' in een -voor die tijd- leuke vorm. Het betrof allemaal liedjes die over 'school' gaan, inclusief het liedje Thomas van Tienen (die niet van rekenen houdt en altijd te laat komt).

Naast het TV-programma, dat drie keer herhaald is, verscheen later een LP met de titel 'Uit de school geklapt'. Overigens was Majel Lustenhouwer, de latere dirigent van Kinderen voor Kinderen, ook lid van de Schellebellen en aanvankelijk het enige jongetje.

Na 50 jaar is de opname van het televisieprogramma weer boven water gekomen en het is leuk om te zien hoe mijn zusje Rineke en ik en alle school- en klasgenootjes van toen uit volle borst onze liedjes zongen. Ik heb zelf meegezongen van 1960 tot 1967, de laatste twee jaar in het tienerkoor waarmee we o.a. optraden in het Kontakt der Continenten te Soesterberg.

Na mijn tijd gingen de Schellebellen ook naar het Bavohuis in Amsterdam voor plaatopnames op woensdagmiddag voor 'Schoolliedjes met aparte orkestbegeleiding'. Een serie voor muziekonderwijs aan scholen uitgegeven door Benny Vreden (overigens ook opgegroeid in Soest). Hij was er ook altijd zelf bij.

Een heel bekend lied dat dagelijks op televisie te horen was, was 'Hallo meneer de Uil' - de openingstune van de Fabeltjeskrant - ook door de Schellebellen gezongen.

Paula van Alphen overleed in Doorn in 1979 op 71-jarige leeftijd.

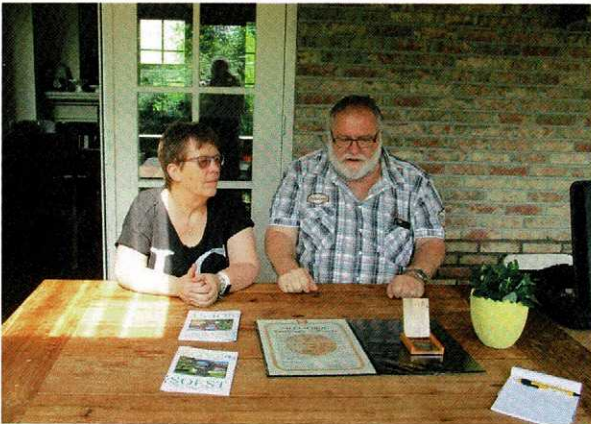
Bronnen:

- AETHER, tijdschrift over de geschiedenis van de omroep en de fonografie, nummer 115, april 2015
- <http://www.nldiscografie.nl/de-schellebellen>
- Facebook pagina 'het geheim van Soest' met een reactie van José van Kooi-van den Bremer
- het plakboek van mijn moeder Henny van Dorresteyn-de Rond
- Mijn eigen herinneringen

TERUGBLIK OP VORIGE NUMMERS

**Zomer 2016 - 37ste jaargang nummer 1 - blz. 36 t/m 38 -
DIRK MARA RIJK HENDRIK KROON (1909-1945)**

Het is verrassend dat soms na geruime tijd toch nog een spontane reactie komt die niet verwacht was, dit keer reageerde de enige zoon van D.M.R.H. Kroon. In een geanimeerd gesprek met David en Anat Kroon werd ons nog veel aanvullende informatie verstrekt. Mocht er ooit nog een mogelijkheid komen voor een nieuwe weg, hof of iets dergelijks in de 'Soester' verzetsheldenwijk (met twee straatnamen kun je het eigenlijk geen wijk noemen) dan is onze suggestie de Dirk Kroonlaan!

Anat en David Kroon.

Dirk Kroon is geboren in Den Haag aan de Van Merlenstraat, er zijn nog wel een paar foto's uit zijn jeugd bewaard gebleven. Als dienstplichtig militair is Dirk geen voorbeeldsoldaat, in zijn logboek zijn er verschillende berispingen opgetekend. Wel is hij bevorderd tot sergeant bij de Genietroepen. Het kleine gezin Kroon vestigde zich

rond 1931 in Soest. Hoewel met groot verlot werd Dirk toch opgeroepen bij de mobilisatie in 1939 en in de meidagen van 1940 was hij gelegerd bij Kornwerderzand aan het begin van de Afsluitdijk, een van de weinige plaatsen waar het Nederlandse leger wel stand wist te houden tegen de Duitse overmacht. Na de capitulatie hervatte Kroon zijn werk als elektrotechnicus. Net als veel andere militairen sloot Dirk zich aan bij de OD (Ordiedienst), een van de landelijk werkende verzetsgroepen. Ook was Dirk lid van de Vereniging van Vrijwillige Brandweer Soest en in dat verband betrokken bij de verdwijning van het bevolkingsregister van Soest. Dirk hielp ook Joodse onderduikers, maar het is niet duidelijk

Wieksloterweg 3A achterzijde rond 1940

hoe zijn moeder M. Kroon-van Ginkel over de opvang van deze mensen dacht. Ze heeft de liefdesrelatie van Dirk met de Joodse Henriëtte Suze Bernard (1925-2008) niet kunnen accepteren en haar ook de indirecte schuld gegeven van de dood van haar zoon. In een naoorlogse verklaring omschrijft zij Henriëtte als een *“brutaal, lichtzinnig en dom meisje”*. Haar enige kleinzoon, de bovengenoemde David, heeft ze niet erkend en ook de erfenis (waaronder de opbrengst van het huis aan de Wieksloterweg WZ 3a) is hij misgelopen. De directe schuld van de poging van arrestatie van Dirk Kroon op 9 of 10 december 1944 aan de Wieksloterweg 3a wordt door zijn moeder gegeven aan een ‘Arnhemse evacu  H.G.M. Vroom en zijn frau Anna Dudzik’. Deze zouden het op hun huis voorzien hebben.

Pas op 10 juli 1945 is bij de Burgerlijke Stand in Bussum de aangifte van geboorte van David gedaan door zijn moeder, het kind was dus al een half jaar oud. David werd aangegeven als Dirk Mara Bernard maar zijn roepnaam werd David. Moeder Henriette was na de oorlog teruggekeerd naar het ouderlijk huis in Utrecht. De meeste van haar familieleden hebben de oorlog ‘overleefd’. Een tante en haar echtgenoot, beiden arts, door gedwongen mee te werken aan de experimenten van de beruchte Josef Mengele. David kreeg pas in

Verzetskruis

1952 dankzij een rechterlijke beslissing de achternaam Kroon, inmiddels was grootmoeder Kroon-van Ginkel al overleden. Enkele andere verzetsmensen getuigden dat Dirk en Henriëtte ‘voor het verzet’ getrouwd waren. Henriëtte Bernard was ondertussen gehuwd met de heer G.J. Schellenkens. Waarschijnlijk zijn de spanningen in de Tweede Wereldoorlog te groot geweest, volgens David leed zijn moeder aan Borderline. Het gezin Schellenkens is in 1962 geëmigreerd naar Israël. David is in 1980 definitief teruggekeerd naar Nederland.

David Kroon is terecht trots dat zijn vader postuum het Verzetskruis toegekend heeft gekregen. Vrij uniek, want het Verzetskruis is dat maar 95 keer. Later is wel een Verzetsherdenkingskruis ingevoerd, waarvoor de selectienormen wat minder stringent waren, deze is wel 15.000 keer toegekend. David Kroon was ook in het bezit van het Mobilisatie-

Oorlogskruis van zijn vader, zoals de naam al zegt hoefde je daarvoor alleen een half jaar gemobiliseerd te zijn geweest en zeven en halve gulden te hebben betaald. Wel zou overwogen kunnen worden om een Stolperstein te plaatsen aan de Wieksloterweg WZ 3a, weliswaar zijn vanuit het huis voor zover bekend geen onderduikers weggevoerd door de Nazi's, maar wel de eigenaar/hoofdbewoner. Ook weer niet letterlijk want Dirk Kroon wist te ontsnappen op 9 december 1944 via een zolderraam en vandaar uit verder te vluchten. Herman Schoemaker (1943-2016) vertelde mij het verhaal dat zijn moeder onverwachts een vluchtende man in de tuin aantroef, die om een schuilplek in huis vroeg. Moeder Schoemaker was bang voor haar jonge gezin en in de luttele seconden waarin ze kon beslissen, weigerde ze haar medewerking, volgens de overlevering zou de vluchtende man Dirk Kroon geweest kunnen zijn. Het gezin Schoemaker woonde toen aan de Prins Hendriklaan. Vrijwel zeker is hij dezelfde dag nog opgepakt, maar de details ontbreken nog. Dank voor de aanvullende informatie.

HVS FIETSTOCHT OP 8 JULI 2017

Door Paul Verhoeven

De jaarlijkse fietstocht voerde ons dit jaar via de laagte van Pijnenburg naar Lage Vuursche en vervolgens over de zuiderheide bij Hilversum en Laren weer terug naar Soest.

Wij vertrokken met 44 fietsers in een lange sliert door Soest, excuses aan de automobilisten die keurig voor ons wachtten, waardoor er geregeld toch een fileetje ontstond, en aan het eind van de middag keerden we gelukkig ook weer terug in Soest met 44 deelnemers.

Hieronder volgt de uitleg die onderweg bijna niet mogelijk was om te vertellen maar wel interessant is om te weten.

Laagte van Pijnenburg

Het gebied staat in Soest bekend als Hees en als Pijnenburg, maar is een onderdeel van een groter geheel. De Laagte van Pijnenburg omvat het gebied tussen Baarn, Soest, Bilthoven en Hilversum. Daarin liggen diverse veengebieden, waaronder ook het Soesterveen en het Heezerveen. Door de lage ligging tussen de heuvels van de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi is een vochtig terrein ontstaan met een grote variatie aan bodemtypen. Het is een belangrijk natuurgebied met een grote variatie aan flora en fauna.

Rond het jaar 1000 was het een ruig gebied met een diverse begroeiing. Na de ijstijd ontstonden er veengebieden die vanaf de 13e eeuw werden afgegraven. Voor het transport van de turf zijn vaarten gegraven. Rond de 17e eeuw was het gebied kaal. Landeigenaren gingen over tot het kweken van bomen, voornamelijk de grove den en Douglas bomen. De rechte stam en de eigenschap dat het hout hard kraakte alvorens te knappen, maakte deze houtsoort ideaal voor het gebruik in de mijnbouw.

Lage Vuursche

Wij kennen het dorp als toeristische trekpleister met een groot aanbod van pannenkoeken-restaurants en als woonplaats van prinses Beatrix.

De naam Vuursche is volgens Blijdenstijn afkomstig van de Gaspeldoorn die in het Germaans Fursa werd genoemd. Een van de deelnemers aan de fietstocht merkte op dat het een struik is uit de vlinderbloemenfamilie en in onze regio te zien is bij het ecoduct nabij Den Dolder.

Door het verbasteren van Fursa ontstond de Vuursche. De gemeente Vuursche die tot 1857 zelfstandig was, bestond uit de buurtschap Hoge Vuursche en het dorp Lage Vuursche.

Oorspronkelijk was de Lage Vuursche niet meer dan de boerenhofstede Drakensteyn met enkele woningen. De eerste vermelding daarvan dateert van 1359. In 1640 gaf Gerard van Reede opdracht tot de bouw van kasteel Drakensteyn. Vermoedelijk was het ontwerp van Jacob van Campen. In 1659 kwam daar een eenvoudige kerk bij die wij kennen als de Stulpkerk. Lage Vuursche groeide uit tot een dorp.

De Vuursche Steeg was destijds een tolgeweg tussen Hilversum en De Bilt. Het heffen van de tol werd gedaan door de beheerder van boerderij de Lage Vuursche. Om zijn inkomen te verbeteren schonk de tolgaarder een glaasje voor passanten. Zijn vrouw startte met de verkoop van pannenkoeken. Vanaf 1865 kunnen er al pannenkoeken gegeten worden in het dorp.

In 1780 is Drakensteyn grondig verbouwd waardoor het aanzicht veranderde. De ionische zuilen aan de voorzijde werden verwijderd, later zijn de buitenmuren gepleisterd en werd de omliggende gracht gedempt. Het kasteel is in diverse handen geweest. De familie Bosch van Drakensteyn had het van 1807 tot 1959 in eigendom. De familie verkocht het kasteel in dat zelfde jaar aan prinses Beatrix.

Lage Vuursche heeft een beschermd dorpsgezicht en telt 47 monumenten (inclusief de monumenten in de omgeving). De bekendste zijn naast het kasteel en de kerk; Herberg De Lage Vuursche, de Kei en terreinen met grafheuvels.

Groot Kievitsdal

Geen fietstocht zonder rustpauze. Na het passeren van de Hilversumsche

Golfclub bereiken we het door Edmond Insinger gebouwde restaurant Groot Kievitsdal. Martin Onclin (meer dan 25 jaar werkzaam in het bedrijf) heeft zich verdiept in de historie van dit bedrijf. Het begon met de bouw van theehuis Klein Kievitsdal, een uitspanning met een speeltuin dat was gesitueerd bij de huidige oprijlaan naast de golfclub. Het is in 1953 verbouwd tot woning.

Groot Kievitsdal is gebouwd in 1923 als hotel-restaurant met 8 hotelkamers. Nadat het slechter ging met de exploitatie werd getracht om er een casino van te maken. Dat ging niet door omdat er geen vergunning werd verkregen. Na verbouw en toevoeging van bowlingbanen verbeterde de winstgevendheid. Tot de “rampzalige” brand in 1998. Na herbouw is een fraai horecabedrijf ontstaan.

De naam is volgens Martin Onclin afkomstig van een nabijgelegen meertje met de naam het Kievitsdel. Het meertje is opgedroogd.

Laarder Wasmeer, Zuiderheide en 't Bluk

We fietsen door het bos langs de grens van de provincies Utrecht en Noord-Holland en komen uit bij de weg naar Anna's Hoeve. Net voor

de bebouwde kom van Hilversum slaan we rechtsaf naar het pad langs het Laarder Wasmeer en de Leeuwenkuil. Al vanaf de tijd van de Romeinen bestaat het Wasmeer dat onder andere gebruikt werd voor het wassen van schapen. In de 19e en 20e eeuw werd het gebied gebruikt als waterstort gebied voor Hilversum. Het gevolg was een forse vervuiling van de bodem. In 2003 is gestart met de sanering van het gebied en inmiddels is het een fraai natuurgebied waarin runderen grazen. Door het weghalen van begroeiing zijn de stuifduinen terug in het gebied. Aan deze duinen werd de naam “De Witte Bergen” gegeven. Daar komt ook de naam vandaan van het Van der Valk Motel bij Eemnes/Laren.

Op de Zuiderheide zijn de historische grafheuvels, die bekend zijn als de Zeven Bergjes, duidelijk zichtbaar.

Laren was tot het begin van de 20e eeuw een dorp van boeren en wevers. De arme bevolking kon nauwelijks in de bestaanskosten voorzien. Zelfs de goedkope turf konden ze niet betalen. Voor brandstof was men aangewezen op hout uit het bos. Om het hout te vervoeren werd het gehakt op een blok dat op z'n Larens een bluk werd genoemd.

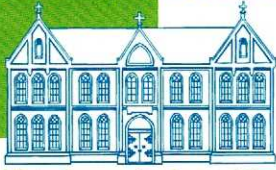
Een kunstschilderes gebruikte in de buurt van het bluk een houten barak als atelier. Bij deze optrek beschikte ze over een koele diepe kelder. In de loop der tijd ging ze warme en koude dranken schenken en zo ontstond het nu veel bezochte theehuis.

Het huidige gebouw is in 1958 vervangen door een degelijk gebouwde optrek. Na een felle brand in 2000 is het opnieuw opgebouwd.

Met al deze aanvullende informatie en als afsluiting van de fietstocht, het ijsje op Nieuwerhoek aangeboden door de firma Hoebée, kijken wij terug op een zeer geslaagde fietstocht volgens de deelnemers en kunnen wij van harte zeggen: Graag weer tot een volgende keer.

Bronnen: Wikipedia, geschiedenis van Lage Vuursche, lijst van monumenten provincie Utrecht, publicaties Goois Natuurreservaat, Theehuis 't Bluk (geschiedenis), publicatie van M. Onclin over Kievitsdal.

Museum Soest

Historie en wisselexposities

Exposities

tot en met 22 oktober 2017

- **o.a. Karina Wijnen**
en haar cursisten met schilderijen
- **Groot Gaesbeeker Gilde**
met als thema: Verleden - heden - toekomst

28 oktober t/m 26 november 2017

- **C. Buddingh'** Expositie over de
Dordtse dichter, schrijver en vertaler

28 oktober 2017 t/m 28 januari 2018

- **Kunstschilder Cor van Tricht**

1 december 2017 t/m 28 januari 2018

- **Kerststallen van
Marijke Bartlema**

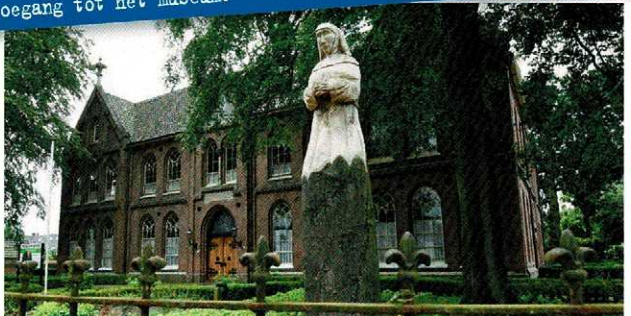
Vrienden van het museum, leden van de club van 100 van het museum en leden van de Historische vereniging Soest-Soesterberg hebben vrij toegang tot het museum.

Voor o.a. openingstijden
zie www.museumsoest.nl

info@museumsoest.nl
Cees Vos (algemene zaken)
06 28 93 95 10
Joke Bosland
(verhuur en planning)
06 36 00 19 15

Algemeen Nut
Beoogende Instelling

ANBI

www.museumsoest.nl

HISTORISCHE VERENIGING SOEST/SOESTERBERG

De leden van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	Wim Routers	routers@xmsnet.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis:	Wim de Kam	wpdekam@kpnmail.nl	035-5880048
Commissie ruimtelijke kwaliteit:	Gérard Derks	gjm.derks@chello.nl	026-3644051
Evenementencommissie:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Werkgroep Soesterberg:	Henk Schimmel	histversoesterberg@gmail.com	0346-351690
Website en Verdwenen Soest:	René van Hal	halrenevan@xsmnet.nl	035-6020573
Redactiecommissie:	Dick van Fulpen Piet van Elteren Ton Hartman		
Redactie-adres:	Ton Hartman	Ferdinand Huycklaan 3 3768 HW Soest ton.hartman@telfort.nl	035-6228399
Opmaak:	Linda Kreijns	www.lindaontwerpt.nl	

De contributie per jaar

  20,00 voor leden in Nederland -   35,00 voor leden in het buitenland -   35,00 voor het bedrijfsleven - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235. Losse oude nummers verkrijgbaar bij het redactieadres. Leden   2,50. Niet leden   5,00

Copyright - Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest. Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

De HVS is een erkende ANBI organisatie

HISTORISCHE VERENIGING SOEST/SOESTERBERG

Al 35 jaar is de historische vereniging een actieve club waar we graag nieuwe leden verwelkomen.

Wat bieden wij u als lid aan:

- Elk kwartaal het verenigingsblad "Van Zoys tot Soest"
- Elk jaar wordt een fietstocht en busexcursie georganiseerd
- De Klitsavond, een gezellige avond met een quiz
- Gratis toegang tot Museum Oud Soest
- Lezingen over allerlei onderwerpen

Wij beheren de websites www.hvsoest.nl, www.soestopdekaart.nl en www.verdwenensoest.nl. Verder geven we boeken uit, werken we met de gemeente samen betreffende monumentenzorg, archiefbeheer en Open Monumentendag. Voor alle vragen over historisch Soest(erberg): info@hvsoest.nl. De contributie is € 20,- per kalenderjaar.

Historische Vereniging Soest/Soesterberg - Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest

Telefoon: 035-5885399 - IBAN: NL66 RABO 0359 9022 35 - secretariaat: info@hvsoest.nl

INSCHRIJFFORMULIER:

Naam en aanhef: fam./dhr./mevr.:

Handtekening:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Telefoon:

E-mailadres: